

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptoriu[m] Domini Gotscalci Hollen de ordine Heremitarum sancti Augustini

Hollen, Godescalcus

Nurmberge, 1521

VD16 H 4471

Non adorabis deos alienos.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30748

Preceptum primum

Extendant nisi ad cognoscenda futura: q̄ cau-
sant p̄ mot^o celestiu corporu. Scdo vt non
extendant nisi ad ea q̄ aliq̄liter possunt ad
h̄mōi aialia ptinere: consequunt̄ em̄ p̄ cor-
pora celestia quēdā naturalē instinctū ad
ea que eorū vite sunt necessaria. Sicut sunt
imutationes q̄ fiunt p̄ pluuias ⁊ ventos ⁊
h̄mōi. Scdo causat̄ iste instinctus ex deo:
vt patet in colūba q̄ descendit sup̄ ch̄m: ⁊
coruo q̄ pauit heli: ⁊ de apibus plurimis
in quodam p̄ho. s. Platone: q̄ dum infans
iaceret in cunabulis: apes mel labris pue-
ri inferebant: singularē eius dulcedinē fu-
turam p̄signātes. Sise legim^o de brō Am-
brofio. Itē de sancto Fabiano legimus: q̄
sup̄ caput ei^o descēdit colūba de celo: pre-
signans eius miraculosam electionem in
summū pōtifficē. Itē de duab^o aquilis ale-
xādri magni: que vt fertur in die natiuita-
tis eius tota die supra culmē dom^o patris
eius sederunt. Ad omen fm̄ augures du-
plicis imperij europe asieq; preferentes, et
sic de pluribus alijs: fm̄ qd̄ narrat̄ in poli-
craticon lib. i. cap. xij. Velle diuinare illis
S duob^o modis in aibus non est pctm̄. Ter-
tio venit talis instinctus ex demonib^o qui
vtunt̄ h̄mōi operationib^o brutoꝝ aialium
ad implicandas anias vantis opinionibus
talis est supstitiosa ⁊ illicita. Tales debet
expelli ab ecclesia: vt ptz. xxvj. q. iij. ca. Si
quis clericus vel monachus vel secularis
diuinationē vel auguria crediderit obser-
uanda. Sequit̄ ibidē. ab ecclie cōione pel-
latur. Idem ibidē. c. cōtra idoloru. ⁊ c. au-
gurijs. Quarti vocant̄ chyromāticī: ⁊ di-
cunt̄ a chyros qd̄ est man^o ⁊ mancos diui-
natio q̄si diuinationo manū. Tales ex p̄tra-
ctione lineaz p̄nosticant infinitas fatuita-
tes: q̄busdā diuināt futuras infirmitates:
aliq̄bus diuitias: aliq̄ib^o eufortuniū aut
diffortuniū. Quinti vōcant̄ incantatores
qui incantant bestias vel hoies: ne a feris
deuorent̄. Vñ quidā sc̄tūs volens ire p̄ cā-
pos vidit diabolū in specie humana custo-
dientē porcos: sc̄scitat^o ab eo q̄snam esset.
R̄ndit: diabolus. Et ille: cur custodis por-
cos? R̄ndit. Incātati sunt a q̄dā vetula. vt
igit̄ eam cōfirmē in sua p̄fidia: volo custo-
dire ne a bestijs deuorent̄.

Non adorabis deos alienos. 15
Sunt qui peccant cōtra hoc p̄ceptū
sunt sortilegi. Dicit sanctus Tho.
ubi supra arti. vij. Sortes pprie di-
cuntur cum aliquid fit: vt eius euento cōsi-
derato aliqd̄ occultū innotescat. Si q̄ratur
in iudicio sortiu quid cui sit exhibēdū: siue
illd̄ sit res possessa: siue honor aut actio ali-
qua vocat̄ fors diuisoria: si aut̄ inq̄rat̄ qd̄
agere oporteat vocat̄ p̄sultatoria. Que-
rit̄ ergo vtrū sortiri seu vti sortib^o sit pctm̄?
Vidēt q̄ non. xxvj. q. ij. c. j. dicit̄. q̄ aut̄ sor-
tes exq̄rere pctm̄ nō sit: exēplis ⁊ auctori-
tatib^o p̄bat̄. Cū em̄ nachoz de anathema-
te furtū subripuisset: ⁊ ob ei^o pctm̄ ppl̄s ce-
sus ap̄d hay terga dedisset: p̄cepit dñs io-
sue: vt sortib^o exq̄reret: q̄ peccante ppl̄s in
manibus hostiuz cadere meruerat. Iosue
preceptum accipiens misit sortes. Primum
sup̄ tribus: deinde sup̄ familias: deinde su-
per personas: ⁊ fors cecidit sup̄ nachoz: q̄
fuit furatus de anathemate. i. de re male-
dicta. vtz Iosue. vij. Sequit̄ ibidē. Saul
q̄z cū pugnasset cōtra philisteos ⁊ iurasset
se interfecituz: quicūq; ante solis occasum
de pp̄lo comederet sorte deprehendit filiū
suum. Ionathan mel comedisse. Quē cum
morti tradere vellet: pp̄lo supplicāte reuo-
cauit sniam. Jonas q̄z cum a facie dñi fu-
geret: a nautis sorte deprehensus in mari
proiectus: ⁊ a cete sorptus est. De zacha-
ria etiam legitur: q̄ sorte exijt vt incensum
poneret. Mathias vero list̄ a beato Pe-
tro sorte electus est in ap̄statum: ⁊ iude suc-
cessorem. Hoz exemplis probat̄ vti sortib^o
malū nō eē. In p̄trariū dicit̄. xxvj. q.
ij. c. H̄is ita r̄ndēt. q̄ antequā euangeliz
claresceret: multa p̄mittebant̄ que in cor-
pore p̄fectionis penit^o sunt eliminata. Lo-
pula nanq; sacerdotalis vel cōsanguineo-
rū nec legali nec euāglica auctoritate nec
ap̄lica phibetur. Ecclesiastica tñ lege pe-
nitus interdicitur. Sic ⁊ sortibus nihil ma-
li inesse mōstratur: prohibetur tamē fidelib^o
ne sub hac specie diuinationis ad anti-
quos idolatrie cultus redeant. Idē d̄r̄ ibi-
dem. c. nō statim. et. c. nō exēplo. dicit̄ Be-
da. Non exēplo Mathie vel q̄ Jonas pro-
pheta a sorte deprehensus sit indifferenter

A fortibus est credendum. Cū priuilegia singu-
lorū (vt ait Hiero.) cōem legē oīno facere
nō possunt. Dicendum est ergo q̄ talis deter-
minatio euentus aliqui expectat a fortuna
tūc nullū est viciū si mittant sortes in-
ter hoīes ad determinandū q̄s quā partes
alicui⁹ rei accipiat: q̄s de cōi cōsensu omni-
um cōmittit fortune. Causa tūc motiua pōt
esse pctm̄: vt si propter cupiditatē ppriam
vel aliud viciū non possunt concorditer di-
uidere: vel ex pietate taxilloz: qui plura
vel pauciora pūcta pūctiat: vel ex festiuis
ppositis quis breuiorem vel longiorē acci-
piat. Talis determinatio illi⁹ occulti euen-
tus non est pctm̄. Sc̄do potest fieri q̄ talis
determinatio non solum expectat a fortu-
na: sed etiā a dispositione stellaz: et sic cum
actus stellaz ad hoc se non extendit supsti-
tiosum et illicitum est: et non caret occulto
pacto demonū. Tertio pōt fieri talis deter-
minatio a diabolo sicut legit̄ Ezech. xxi. q̄
rex babilonis stetit in diuio. i. in capite du-
arum viarū cōmittens sagittas: et interro-
gauit idola: et ea cōsuluit: et hoc est illicitū
et a canonib⁹ phibitum. vt patet. xxvj. q.
iij. q̄ aut fortilegi et diuini si cessare nolue-
runt: excōicandi sunt: q̄a est quoddā genus
culture idolorū. Ibidē. ca. sortes, sub ana-
themate prohibet. Et. c. si quis clericus. et
c. cōtra idolorū. Quarto pōt fieri determi-
natio a deo vel sanctis angelis: hoc nō est
illicitum s̄m se si fiat cum reuerentia debi-
ta. Iuxta illud Prouer. xvj. Sortes mittū-
tur in sinū: sed a dño tēperant. Pōt etiā in
hoc q̄drupliciter peccari: incidere. Primo
si absq̄ vlla necessitate ad sortes recurra-
tur: hoc em̄ videt̄ ad dei tētationem perti-
nere. Vñ Amb. sup̄ Lucāz. Sorte eligitur
q̄s humano iudicio nō comprehendit. Se-
cūdo si quis in necessitate absq̄ reuerētia
sortib⁹ vtat̄: imo cum magna deliberatio-
ne et p̄missa orōne debet fieri exēplo apo-
stolorum in electione Mathie. Act. i. Vñ
de Beda sup̄ actus ap̄loz. et ponit. xxvj.
q. ij. c. Nō exēplo mathie. Si qui tamen in-
quit necessitate aliq̄ cōpulsū deū putāt sor-
tibus exēplo ap̄loz esse cōsulēdū videant
hoc ipsos ap̄los non nisi collecto fratru cē-
tu p̄cibus suis ad deū egisse. Tertio si di-

uina oracula ad terrenā negocia cōicant.
De hoc scribit Aug. ad inquisitiones ianua-
rij. et ponitur. xxvj. q. ij. c. Ibi quid tū. mihi
displicet cōsuetudo si ad negocia secularia
et ad vite huius vanitatez diuina oracula
velle cōuertere. Quarto si in electionibus
ecclesiaz que ex inspiratiōe sp̄s sancti fie-
ri debent aliqui sortib⁹ vtant̄. Vñ dicit Be-
da sup̄ actus ap̄loz. Mathias ante pen-
tecosten ordinandus sorte querit̄: quia nō-
dum erat plenitudo spiritus sancti in ecclesia
effusa. Septē aut̄ diaconi postea nō sorte:
sed electione discipuloz sunt ordinati: se-
cus autē est in corporalib⁹ dignitatib⁹ qua
ordinant̄ ad terrena disponenda. Ideo in
electione illaz possunt hoīes vti sortibus:
sicut in diuisione rerū temporalium: vt dictū
est. Si nō aliqua necessitas alia ab electio-
ne dignitatis ecclesie imminet: licitum est
cum debita reuerentia sortibus diuinū im-
plorare auxiliū. vñ de Aug. in ep̄la ad Ho-
noratum. Si inter dei ministros sit disce-
ptatio qui eoz tēpore persecutiōis mane-
ant: ne fuga oīm et qui eoz fugiant ne mor-
te oīm ecclesia deseratur. Si hec discepta-
tio aliter nō poterit terminari quātū mihi
videt̄ qui maneant et qui fugiant: sorte eli-
gendi sunt: et hoc modo vsi sunt sortibus
viri sancti in veteri testamento. vt Josue
et Saul. i. Regū. xiiij. et zacharias Luce. i.
et mathias Act. i. Sed qd̄ de iudicio ferri
candentis vel aque bulētis. Videt̄ sc̄tus
Thomas vbi supra arti. iij. dicit̄: q̄ h̄mōi
illicitum est iudicium: q̄ ordinat̄ ad iudicā-
dum occulta: q̄ diuio iudicio reseruatur.
¶ Sc̄do quia h̄mōi iudiciū non est diuina
auctoritate sancitū: imo pot⁹ phibitū. vt
in decreto stephani pape. ij. q. ij. c. cōsuluit̄.
Ii. vbi d̄. Nā ferri candentis vel aque fer-
uentis examinatiōe s̄z cōfessiōe torq̄ri a q̄-
libet sacri non cessent canones. Sequitur.
Spontanea em̄ cōfessione vel testiū appro-
batione publicata delicto habito pre ocu-
lis dei timore cōmissa sunt regimīni nostro
iudicare: occulta vero et incognita sunt illi
reseruanda: q̄ sol⁹ nouit corda filioz homi-
nū. Sic et de monomachia. ij. q. v. c. mono-
machia. Dicit̄ ibidē. Quis dauid cum go-
lia semel pugnauit: nusq̄ tamen p̄ lege te-

Preceptum Secundum

Enēda diuina sanxit auctoritas. Cū hmōi se-
ctantes deū tentare videant. Itē patet ex
tra de pur. vul. c. significasti. cum sup fur-
ti crimine qdam accusaret coactus est in-
re duellum: in quo alijs pctis suis ppedien-
tibus cecidit: postea furtum apud alios est
inuentum. Ideo talia iudicia scz ferri can-
dentis aque bulientis z monomachie ibi-
dem in hībētur in c. cur suscepi. z in vltimo
dilecti: qd de⁹ in illis tentat. extra de pur-
gatione. c. ex tuaz ne clerici vel monachi.
Et. l. de gladiatoribus. l. vnica.

Explicit primum preceptum.

Incipit secundum preceptum.

Non inuanum

Nassumes nomen dei tui: qd
exponit Magf senten. libro
iij. dist. xxxiij. dicens. Non
iurabis pro vilo. ¶ Nomen
dei inuanum accipit multipliciter. Primo
qn̄ ad laudem dei nō ordinatur. Sapi. iij.
¶ Vani sunt offies hoies: in quib⁹ non subest
scientia dei. ¶ Secūdo qn̄ false z dolose p
nunciat. vt in ps. Vana locuti sunt vnusq⁹
qs ad primum suū. s. verba dolosa in corde
locuti sunt. ¶ Tertio quādo inutilit z sine
fructu agit z cogitat. ps. Dñs scit cogita-
tiones hominū: qm̄ vane sunt. ¶ Quarto
qn̄ iniuste z neqter affirmat. Job. xi. Vir
vanus in superblam erigitur. Itē ps. Qui
nō accepit inuano asam suam: nec iurauit
in dolo primo suo. ¶ Quinto qn̄ illud qd
pmittitur non seruat. ij. Paral. xxij. Non
vos decipiat Sedechias: neqz vana pro-
missione deludat. Istis em̄ modis nomen
dei inuanum assumit. i. cum pctō. Primo
peccant tra illud pceptū q̄ solemniter pi-
rant: siue hoc sit p nomē hebreū: sicut sunt
decem nomina hebraica spūs dei: vt sunt
Eldonay tetragrāmaton zc. Siue sint no-
mina latina vt deus: vel exprimentia diu-
nā essentia: vt p summā maiestātē aut ve-
ritatē. Contra quos Leui. xix. Nō periur-
rabis in noie meo: nec pollues sanctū no-
men meuz. Quia iurare p deū (fm Aug.)
est deum in testem vocare. Ideo diffiniūt
iuramentū dicentes. Q̄ est affirmatio vel
negatio de aliquo sacre rei attestatiōe af-

firmatiua. Est em̄ triplex forma iuramēti
fm tria tēpora. In veteri lege iurabāt sic.
Viuit deus viuit anīa mea. vt. xxij. q. j. Et
iurabant. Viuit dñs. j. Regū. xliij. In pri-
mitiua ecclesia iurabant sic. Testis est mi-
hi deus. Unde ad Rom. j. Testis est mihi
conscientia mea: hoc dico coram deo. xxij.
q. j. si pctm̄. Hodie vero sic iurat. Sic ad-
iuuet me deus z offies sancti: eleuādo ma-
num in altū cū duob⁹ digitis: in signum q̄
deum vocant in testem z oēs sanctos. Vel
tres cū pollice: in signum q̄ vocat in testem
sanctam trinitatē: z habuit forte originem
ex illo qd scribit Apoc. x. Angelus leuauit
manū in celum: z iurauit per viuentē in se-
cula seculoz. Non erit ampli⁹ tēpus pn̄e
scz post hanc vitam. Aliqui iurāt p sancta
euangelia: vel ponēdo manus sup reliqas
sanctoz. Aliqui iurant ponēdo manū dex-
teram sup pectus: sic iurant spūales pfo-
ne: in signū q̄ iurant per eū quē habent in
corde. i. deum. Vel per veritatem euāgelij
quam habet in pectore. Alij dicūt simplr.
Iuro. z est iuramentū. Hic modus seruat
in vniuersitate bononiē. Aliqui iurant. Si
feci illud: patiar hoc. Hoc eueniat mihi vl
filijs meis. De illo iuramento loquit mgf
senten. li. iij. dist. xxxix. dicens. Est qddam
genus iuramenti grauissimū: qd fit p exe-
crationem: vt cuz homo dicit. Si feci illud
hoc contingat mihi vel filijs meis. Illo iu-
ramento cōter hoies vtunt in ira z in fu-
rore. Sic petrus cepit iurare z anathema
tizare. Math. xxvj. Aliqui iurant se velle
veritatē dicere in piculo ase sue: z est iura-
mentū. vt ptz extra de frigid. z malefici. c.
fraternitatē. Judeus ho debens iuramē-
tum facere fm speculū saxonom. debet sta-
re nudis pedibus super cutem porcīnam z
denudare brachium suū ponēdo eundē su-
per librum moysi sic dicendo. Si illud non
est verū qd dico: fiat mihi sic datan z aby-
ron: qs terra viuos cōsumpsit. Fiat mihi si
cut sodome z gomorre zc. cuz multis alijs
execrationib⁹ q̄ in illa forma cōtinent. De
illa multiplici forma iurandi loquit glosa.
xxij. q. j. sup capi. iurabāt. z quāto res san-
ctior per quam quis iurat: tanto magis iu-
ramentum est obligatorium. vt patet. xxij.